

व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी अनुसूचित
जमातीच्या राखीव जागेवर प्रवेश घेऊ
इच्छिणाऱ्या अर्जदारांनी विहित कालमर्यादेत
जात प्रमाणपत्राची वैधता तपासून घेणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्र. एसटीसी-२११९/प्र.क्र.१७९/का.१०
विस्तार भवन, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
दिनांक - १० डिसेंबर, २०१९

- वाचा : १. आदिवासी विकास विभाग शासन निर्णय क्र.एसटीसी-१०९५/प्र.क्र.११८/का.१०,
दिनांक २६/१०/१९९४.
२. आदिवासी विकास विभाग शासन निर्णय क्र.एसटीसी-१८९५/प्र.क्र.१८२/
का.१०, दिनांक १४/०७/१९९७.
३. आदिवासी विकास विभाग शासन निर्णय क्र.एसटीसी-१०९५/प्र.क्र.१८२/का.१०,
दिनांक २३/०७/१९९७.

प्रस्तावना :-

उपरोक्त शासन निर्णयान्वये अनुसूचित जमातीच्या राखीव जागेवर व्यावसायिक
अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेऊ इच्छिणाऱ्या अर्जदारांनी संबंधित अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी
समित्यांकडे विहित केलेल्या कार्यपद्धतीनुसार व विहित केलेल्या कालमर्यादेत जात प्रमाणपत्र
पडताळणीसाठी करावयाच्या अर्जाबाबत शासनाने सूचना निर्गमित केलेल्या आहेत. या सूचना विविध
महाविद्यालये व इतर प्रसार माध्यमांद्वारे यापूर्वी निर्गमित करण्यात आलेल्या होत्या.

तदनंतर कु. माधुरी पाटील व इतर विरुद्ध अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, ठाणे व इतर
प्रकरणी मा. सर्वोच्च न्यायालय, नवी दिल्ली येथे दाखल झालेल्या विशेष अनुज्ञा याचिका क्रमांक
१४७६७/१९९३ प्रकरणी निर्णय देताना मा. सर्वोच्च न्यायालयाने जात प्रमाणपत्र निर्गमित करणे व
त्याची पडताळणी करणे याबाबतची विविध मार्गदर्शक तत्वे घालून दिलेली आहेत. या मार्गदर्शक
तत्त्वानुसार अनुसूचित जमातीचा दावा करणाऱ्या अर्जदारांनी आपले जात प्रमाणपत्र किमान सहा
महिने अगोदर संबंधित अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीकडे शैक्षणिक संस्था व सेवेत
नियुक्ती मिळविण्याकरिता तपासणीसाठी सादर करावे, अशा सूचना दिलेल्या आहेत.

महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जमाती, भटक्या जमाती, इतर
मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्ग (जातीचे प्रमाणपत्र देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन)
अधिनियम, २००० अन्वये मागास प्रवर्गाच्या व्यक्ती यांना जातीचे प्रमाणपत्र देणे व त्याची पडताळणी
करणे याबाबत तरतूदी करण्यात आलेल्या आहेत. या अधिनियमातील ६ (२) मध्ये खालीलप्रमाणे
तरतूद आहे.

**"६ (२) सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून जातीचे प्रमाणपत्र मिळाल्यानंतर, कलम ३ मध्ये नमूद केलेल्या
प्रयोजनासाठी अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग
किंवा विशेष मागास प्रवर्ग यांच्यासाठी तरतूद करण्यात आलेले लाभ किंवा सवलतींचा फायदा**

घेण्यासाठी इच्छुक असलेली कोणतीही व्यक्ती, अशा जातीच्या प्रमाणपत्राची पडताळणी करण्यासाठी आणि वैधता प्रमाणपत्र देण्यासाठी संबंधित पडताळणी समितीकडे वेळेवर विहित केलेल्या नमुन्यात व विहित पद्धतीने अर्ज करील."

वरील सूचना अस्तित्वात असतानाही वैद्यकीय, अभियांत्रिकी, कृषी, वास्तुशास्त्र, औषधनिर्माण शास्त्र, व्यवस्थापनशास्त्र, आयुर्वेद व इतर व्यावसायिक अभ्यासक्रमाकरिता अनुसूचित जमातीच्या राखीव जागेवर प्रवेश घेणारे अर्जदार आपले जात प्रमाणपत्र पडताळणीबाबतचे अर्ज संबंधित अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीकडे विलंबाने सादर करित असल्याची बाब शासनाच्या निदर्शनास आली आहे. त्यामुळे विविध उच्च न्यायालय व सर्वोच्च न्यायालयीन प्रकरणेही उद्भवलेली आहेत. मा. उच्च न्यायालयाने वेळोवेळी विविध रिट याचिका प्रकरणांमध्ये अनुसूचित जमातीच्या राखीव जागेवर व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेऊ इच्छिणाऱ्या अर्जदारांना, जरी त्यांनी अर्ज विहित मुदतीत समितीकडे पडताळणीसाठी सादर केलेले नसले तरी काही अपवादात्मक प्रकरणी अशा अर्जदारांना व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी तात्पुरत्या स्वरूपात हमीपत्राच्या आधारे वैधता प्रमाणपत्र सादर करण्याच्या अटीवर प्रवेश देण्याबाबत शैक्षणिक संस्थांना आदेशित केलेले आहे.

याबाबत मा. सर्वोच्च न्यायालयात श्री. दिलीप विठ्ठल बांबळे व इतर विरुद्ध दिलीपकुमार मोतीराम तोतलोड व इतर या विशेष अनुज्ञा याचिका क्रमांक ११२३४-४८/२०१७ प्रकरणी मा. उच्च न्यायालयाने दिनांक ०६.०९.२०१७ रोजी निर्णय देताना हमीपत्राआधारे वैधता प्रमाणपत्राशिवाय मागास प्रवर्गाच्या राखीव जागेवर शैक्षणिक संस्थेमध्ये व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी देण्यात आलेले प्रवेश रद्दवातल ठरविले आहेत.

वरील बाबी विचारात घेऊन शासन व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी अनुसूचित जमातीच्या राखीव जागेवर प्रवेश घेऊ इच्छिणाऱ्या अर्जदारांना त्यांच्या जात प्रमाणपत्राची वैधता, संबंधित अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीकडून तपासून घेण्याकरिता खालीलप्रमाणे निर्देश देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याबाबत शासनाने आता खालीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :-

१. सद्यस्थितीत महाराष्ट्र राज्यामध्ये अनुसूचित जमातीची जात प्रमाणपत्रे पडताळणी करण्याकरिता राज्यात पुणे, ठाणे, नाशिक, नंदूरवार, औरंगाबाद, अमरावती, नागपूर व गडचिरोली येथे आठ अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र पडताळणी समिती कार्यालये कार्यरत आहेत. या व्यतिरिक्त शासनाने नव्याने नाशिक-१, पालघर, यवतमाळ, गोंदिया, धुळे, किनवट, जि. नांदेड व चंद्रपूर येथे ७ अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती कार्यालये स्थापन करण्याचा निर्णय घेण्यात आलेला आहे. सदर समित्या कार्यान्वित होण्यास काही कालावधी लागणार आहे. या संबंधित अर्जदारांनी इयत्ता ११ वी मध्ये शैक्षणिक संस्थेमध्ये प्रवेश मिळाल्यानंतर आपल्या अनुसूचित जमातीच्या जात प्रमाणपत्राची तपासणी करण्याकरीता आवश्यक कागदपत्रांसह प्रस्ताव शैक्षणिक संस्थेमार्फत सादर करावे. तसेच संबंधित संस्थांनी अर्जदारांचे जात प्रमाणपत्र पडताळणीबाबतचे प्रस्ताव संबंधित तपासणी समितीकडे तात्काळ तपासणीसाठी सादर करावेत. जेणेकरून अर्जदारास इयत्ता १२ वी ची

परीक्षा उत्तीर्ण झाल्यानंतर व्यावसायिक अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशाच्या वेळी अनुसूचित जमातीच्या राखीव जागेवर प्रवेश मिळविण्याकरिता संबंधित संस्थेस जात वैधता प्रमाणपत्र सादर करता येईल.

२. शैक्षणिक वर्ष २०१९-२० या वर्षामध्ये शैक्षणिक संस्थामध्ये इयत्ता ११ वी व १२ वी मध्ये शिक्षण घेत असलेल्या व पुढील शैक्षणिक वर्षामध्ये व्यावसायिक अभ्यासक्रमाकरीता प्रवेश घेऊ इच्छिणाऱ्या अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांनी त्यांचे जात पडताळणीचे प्रस्ताव (Online) आवश्यक कागदपत्रांसह संबंधित शैक्षणिक संस्थेमार्फत अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीचे कार्यक्षेत्र विचार घेऊन संबंधित समिती कार्यालयास दिनांक ३१ डिसेंबर, २०१९ पर्यंत सादर करावे.

३. शैक्षणिक वर्ष २०२०-२१ पासून पुढील प्रत्येक शैक्षणिक वर्षामध्ये, इयत्ता ११ वी व १२ वी मध्ये शिक्षण घेत असलेल्या व पुढील शैक्षणिक वर्षामध्ये व्यावसायिक अभ्यासक्रमाकरीता प्रवेश घेऊ इच्छिणाऱ्या अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांनी त्यांचे जात पडताळणीचे प्रस्ताव (Online) आवश्यक कागदपत्रांसह संबंधित शैक्षणिक संस्थेमार्फत अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीचे कार्यक्षेत्र विचारात घेऊन संबंधित समिती कार्यालयास प्रत्येक शैक्षणिक वर्षाच्या ३० नोव्हेंबर, अखेरपर्यंत सादर करावे.

४. अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीने त्यांच्याकडे प्राप्त झालेल्या अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांच्या अर्जाची तपासणी करून जात प्रमाणपत्राच्या वैध/अवैधतेबाबत आपला निर्णय (विद्यार्थ्यांसह) सर्व संबंधितास त्या-त्या शैक्षणिक वर्षाच्या ३१ मे, पूर्वी कळवावा.

५. सर्व अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समित्यांनी त्यांच्याकडे अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र पडताळणीबाबतचा परिपूर्ण प्रस्ताव प्राप्त झाल्यानंतर अशा प्रकरणांवर ६ महिन्यांच्या कालावधीमध्ये निर्णय घ्यावा. अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र पडताळणीची प्रकरणे निकाली काढताना महाराष्ट्र अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागास वर्ग व विशेष मागासप्रवर्गाचे जातीचे प्रमाणपत्र देण्याचे व त्याच्या वैधतेचे विनियमन अधिनियम २००० व नियम २००३ मधील तरतुदींचे उल्लंघन होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

६. सद्यस्थितीत अस्तित्वात असलेल्या आठ अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समितीकडे नव्याने निर्माण करण्यात आलेल्या तपासणी समित्यांचे कार्यक्षेत्रातील व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी जात प्रमाणपत्र पडताळणीसाठी प्राप्त झालेले व प्रलंबित असलेले अर्ज तात्काळ संबंधित समित्यांना हस्तांतरीत करावेत.

७. शालेय शिक्षण विभाग, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग, वैद्यकीय शिक्षण आणि कृषी व पदुम विभाग यांनी त्यांच्या अधिनस्त असलेल्या कनिष्ठ महाविद्यालय (इयत्ता ११ वी व १२ वी) जोडण्यात आलेल्या राज्यातील सर्व माध्यमिक शाळा (आश्रमशाळांसह) व कला, वाणिज्य व विज्ञान शाखा असलेली सर्व महाविद्यालये आणि कृषी व पशुवैद्यकीय महाविद्यालय, यामध्ये प्रवेशित अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांच्या जमात प्रमाणपत्राची पडताळणी करण्याकरीता दरवर्षी शैक्षणिक सत्राच्या सुरुवातीस त्यांच्याकडील आवश्यक कागदपत्रांसह त्यांचे अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणीबाबतचे प्रस्ताव शैक्षणिक संस्थेमार्फत संबंधित अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती कार्यालयांकडे <https://etribvalidity.mahaonline.gov.in> या संकेतस्थळावर माहे डिसेंबर, अखेरपर्यंत online (हार्डकॉपीसह) सादर करण्याबाबत सूचना निर्गमित कराव्यात.

५. प्रधान सचिव, वैद्यकीय शिक्षण व औषधीद्रव्ये विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
६. सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण, मंत्रालय, मुंबई
७. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे
८. आयुक्त, राज्य सामाईक प्रवेश परीक्षा कक्ष, महाराष्ट्र राज्य, ८ वा मजला नविन एक्सेलसिअर इमारत, ए.के. नायक मार्ग, फोर्ट, मुंबई- ४००००१.
९. आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक
१०. सह आयुक्त तथा उपाध्यक्ष, अनुसूचित जमाती प्रमाणपत्र तपासणी समिती, ठाणे/पुणे/नाशिक/औरंगाबाद/नंदुरबार/अमरावती/नागपूर/गडचिरोली
११. सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प
१२. सर्व सह सचिव/उप सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
१३. संचालक, तंत्र शिक्षण, मुंबई.
१४. संचालक, उच्च शिक्षण, पुणे.
१५. संचालक, माध्यमिक शिक्षण, पुणे
१६. सर्व कार्यासने, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०००३२.